

Schaduwbeelden heeft men GEKNIPT, GETEKEND, GEETST en deze op porselein, emaille enz. aangebracht. Men heeft ze op allerlei wijzen als versiering gebruikt. Miniatuursilhouetten heeft men gedragen in medaillons, ringen en broches en men draagt ze nog. Ze zijn zelfs in glas geslepen, Vooral de porceleinindustrie heeft er gebruik van gemaakt. Vele knippers en knipsters waren werkzaam in porcelein-fabrieken en in glasindustrieën. Beroemd is de Wedgwoodfabriek, genoemd naar Josiah, Wedgwood, de uitvinder van het beroemde Engels aardewerk, in 1731 in Staffordshire geboren, als zoon van een arme pottebakker. Door vlijt en geestkracht wist hij het zó ver te brengen dat hij in 1770 een kleine fabrieksstad Etrurië stichtte, waarin het wereldberoemde aardewerk, versierd met silhouetten, vervaardigd wordt. Hij overleed in 1795. We denken ook aan het "Ludwigsburger Porselan" met zwarte fiesen, te Weenen gemaakt naar voorbeelden van DUTTENHOFER, aan het Worcesterchina met portretten van de Engelse monarchen, de bekende Sèvreskoppen met de silhouette van Mirabeau. Koning Friedrich ~~der Grosse~~ Wilhelm II liet een koffieservies vervaardigen met op elk stuk een der leden der koninklijke familie. In de nalatenschap van Frederik de Grote bevond zich een gouden wit geëmailleerd etui met de silhouette van de Hertogin van Braunschweig. Wij kennen ze eigenlijk allemaal, de afbeeldingen op koppen en bonbonnières van familieleden soms geschilderd, maar ook dikwijls als silhouet. Een tijdlang was het mode om ze op pijpekoppen aan te brengen. Mr. A. Staring meent dat de studie der zwarte figuren op het in het oude Etruskenland en in de oude Griekse ~~kolonies~~ kolonies gevonden antiek vaatwerk, dat vooral in Zuid-Italië werd gevonden, de belangstelling in intellectuele kringen voor het zwarte profiel zeer zal hebben bevorderd (Kunsthistorische Verkenningen, 1908, 120).

Ook Goethe zocht reeds verband tussen de zwarte en rode figuren op de Griekse vazen en de silhouetkunst, met dit verschil dat er toen ~~zwaarte~~ hoofdzakelijk gedacht werd aan vakvulling en kleurencombinatie. De latere silhouetten bedoelden slechts een zo getrouw mogelijke afbeelding van de persoon in kwestie. Het ligt derhalve voor de hand dat de silhouetkunst verdrongen werd door de fotografie.

Oorspronkelijk werd het silhouet uit de hand geknipt, ~~maar~~ in verband met Prof. L. J. F. Höpfner noemde ik reeds de SILHOUETTEERSTOEL of het SILHOUETTOESTEL, waarmee silhouetten genomen werden, later verkleind door de "Storachschnabel". Aan de naam zou men denken dat dit toestel uitgevonden is in Duitsland, het land van de knipkunst bij uitnemendheid. Dit is echter niet het geval. Het is uitgevonden door een zoon van Madame Tussaud, de bezitster van de beroemde wassenbeeldenverzameling te Londen.

Een silhouetteertoestel vinden we afgebeeld in "Historia", 1940, 99 naar een gravure van J. R. Schellenberg uit omstreeks 1800. Toen was het silhouetteren niets anders dan zuiver contourtekenen, met soms wat retoucheren en bijwerken van het beeld, dat op een matglazen scherm of ander doorschijnend diafragma was geprojecteerd en dat verkleind moest worden. Hier geraakt de KUNST HELEMAAL OP DE ACHTERGROND. Bekwame silhouettisten achtten deze wijze van werken dan ook ver beneden hunne waardigheid. Zij knipten direct naar het model. Hier is echter een bijzondere begaafdheid voor nodig, want de kleinste afwijking in de welving van het voorhoofd, lippen en kin misvormt de gehele uitdrukking. De goede silhouettist stelt er een eer in WAAR TE ZIJN. Dat is juist het aantrekkelijke van het silhouet en vergoedt het gemis aan kleur en de levendige werking van oog en mond van de schilderij. "De eenvoudige silhouette", zegt Mr. Staring, "is een betrouwbaarder document van iemands uiterlijk, dan de fraaiste schilderij, waar door convenance, mode of de smaak van de kunstenaar het figuur en het gelaat gemakkelijk vervormd kunnen worden."

In het silhouet vinden we inderdaad de mogelijkheid, personen ~~in~~ gebaren en houding te typeren. Het is een middel geworden gang en beweging te brengen in mensen en dingen. Daarom is ze ook zo uitermate geschikt voor de karikatuur. Men ziet de dames en heren bezig met lezen, schrijven, handwerken. Ze doen een spelletje of sticuleren in een gesprek.

Om dit uit te beelden is absoluut BEGAAFDHEID NODIG, een VASTE HAND, GEDULD en COMPOSITIETALENT. SLECHTS EEN WEZENLIJK KUNSTENAAR KAN IETS GOEDS TOT STAND BRENGEN.

In de romanlitteratuur van de 18de eeuw komt het silhouet herhaaldelijk voor. Mr. Staring vertelt ons van de silhouetten die de boeken versierden van

Wolff en Deken, zoals Sara Burgerhart, Willem Leevend en Cornelia Wildschut. Willem Leevend laat een silhouet maken van zijn geliefde Chrisje ~~Veldenaar~~ Helder voor Coosje Veldenaar, haar vriendin, maar hield er zelf ook een.

In het boek Cornelia Wildschut oppert Jacob Lenting het idee om Cornelia en haar geleider op te sporen door middel van het silhouet dat per brief naar alle oorden gezonden zou kunnen worden. Hier zal dus het silhouet gebruikt worden bij positionele opsporing, zoals het portret in onze dagen.

In de eerste ~~dagen~~ decennien van de 18de eeuw begon men vooral in Nederland met het knippen van silhouetten. Ook plakte men uitgeknipte zwarte poppetjes op dozen, haardschermen en lampekapsjes. Het was de opkomst van de z.g. "zwarte kunst". Tegen het licht verschenen ze als zwarte silhouetten.

Na de uitvinding van Daguerre daalde de belangstelling voor het silhouet. Aardig zijn de silhouetten van de "Camera Obscura" van Hildebrand in het Centraal Museum te Utrecht. Ze zijn van belang voor de costuumkennis van die dagen.

IV.

Jacob van Lennep, de bekende schrijver van historische romans, zegt ergens in zijn boeken dat zijn grootvader CORNELIS VAN LENNEP, schepen te Amsterdam, zeer gelijkende silhouetten kon knippen.

Knipkunstenaars zijn dikwijls mediamiek aangelegde personen. Verschillende van hen hebben mij gezegd, dat het was alsof hun hand geleid werd en ze verknipten zich bijna nooit, zelfs waar het de fijnste knipsels betrof.

In het Rijksprentenkabinet (bij het Rijksmuseum) te Amsterdam, bevindt zich ook een silhouet van Jhr. Beeldsnijder van Voshol, geknipt door diens vader Mr. J. BEELDSNIJDER. De naam zegt ons misschien dat ~~aan~~ er begaafdheid in het snijden van beelden in de familie zat. Aanleg voor beeldhouw- en knipkunst gaat dikwijls samen.

In de musea, de kunstkabinetten en bij particulieren heb ik vele silhouetten gezien, eenvoudig zwart en opgemaakt. In het Museum te Zwolle zag ik er enkele zeer fraaie van de fam. van Herwerden. Een grote collectie bevindt zich in de z.g. Atlas van Stolk in Rotterdam.

Merkwaardig is de collectie van dienstdoende en docerende theologen, uitgegeven door de Wed. Barbiers te Zwolle en vervaardigd door F. SCHRÖDER uit Zwolle. Er bevindt zich één vrouwelijke onder, n.l. de vrouw van Ds. J. F. Wetter. Bij de predikanten zijn bef en kraag uitgespaard, plooiën en naden met witte lijntjes aangegeven (E. W. Moes, Rijksprentenkabinet, Amsterdam, inlichtingen Iconografisch Bureau, Den Haag). De namen van de predikanten staan er onder.

Wij mogen blij zijn dat op deze wijze de afbeeldingen van vele beroemde personen bewaard zijn gebleven.

De ~~schikker~~ uitstekende historieschilder CORNELIS KRUSEMAN, in 1797 te Amsterdam geboren, overleden 1862 in Den Haag was ook een knap silhouetteur. Hij knipte o.m. het silhouet van Reinier Vinkeles.

Mr. Staring noemt verder nog de schilder-knipper ABRAHAM VAN STRIJ, die een silhouet vervaardigde van Mevr. Rees-Reepmaker, de Zutphense kunstenaar SPIES, die silhouetten op glas geschilderd heeft. We weten echter niet of hij ze eerst geknipt heeft (Eig. v. Kerkwijk). In het gemeentearchief te Haarlem bevindt zich een silhouet vervaardigd door de schilder VISSER-BENDER. Lang niet alle goede schilders en tekenaars waren echter goede knippers.

Verder wordt nog genoemd Mevr. BODDAERT-LA JOLLE, een goede silhouettiste en Mej. Dr. Serrurier bezit een silhouet, vervaardigd door J. C. VAN ALDERWERELT.

Naast de gewone ZWARTJES hebben we ook de WITJES en daaronder de zeer zeldzame VERBORGEN SILHOUETTEN. Men moet ze zoeken tussen bouquetten, bloemenmandjes of landschappen. Het is zo iets als men in zijn jeugd wel deed: "Zoek de hond, zoek de kat of de jager." Het was een prachtige uitvinding voor verliefde mensen op op deze wijze in het geheim in het bezit te komen van elkanders portret. Men maakte ook WITJES van personen wier openbaarmaking van hun beeld verboden of niet wenselijk was. In de reeds genoemde "Atlas van Stolk" komen b.v. portretten voor van bekende Patriotten en ook van Prins Willem V en zijn familie. Men had ook aquarellen met verborgen portretten. In de borg "Menkema" hangt een dergelijk verborgen portret. Ik zag ook verborgen silhouetten van Koningin George en Koningin Mary. Evencens van Wilhelm II en Keizerin Augusta en tevens met Keizerin en Keizerin. ~~and Schrefferbilder, 37. Tijdens de Franse revolutie droeg men in medaillon, in een treurwilt over een grafmonument de verborgen portretten van Lodewijk XVI en Marie Antoinette met hunne kinderen.~~

Een van de mooiste zwartjes is in het bezit van de Groothertogin van Luxemburg. Het is de afbeelding van Prins Willem V met zijn familie en gasten Prins en Prinses van Reuss, op het Valkhof te Nijmegen, geknipt door C. T. KÜHLER in 1787. Stellig Duitser van oorsprong werkte hij veel in Nederland, reisde zelfs per schip naar vreemde streken.

In 1792 verscheen te Dordrecht een boek van GERRIT PAAPE, onder de titel: "Mijne vrolijke wijsbegeerte in mijne ballingschap", waaruit we zijn silhouetkunst kunnen leren en waaruit blijkt dat hij ook de schrijver was van een even eerder verschenen boekje "Beknopt en duidelijk Onderwijs in het Silhouetteren" bij de Leeuw en Krap,....). Het zijn de enigste handleidingen op dit gebied in Nederland.

Paape was Patriot en van beroep plateelbakkersknecht, maar hij had een dochterlijke ader. Deze gedichten vonden evenwel geen aftrek. Meer succès had hij met de knipkunst. Hij was een knap silhouetkunstenaar(....). Het silhouetteren was in die tijd een beroep zoals nu het fotograferen. Dat blijkt uit de volgende advertenties:

"C. HAANEN, SILHOUETTEUR maakt bekend dat hij alhier eenige tijd zal verblijven voor het maken van Silhouetten, Pourtretten, Haarwerkjes, voor Medaillons enz., Is gelogeerd bij den Heer van Kuik, achter het Wild Varken te's Hertogenbosch, 25 Aug. 1812." Een silhouet van hem, gemaakt door W.C. PERPONCHER-SEDLNITSKY bevindt zich in het Rijksprentenkabinet.

CASPARUS HAANEN had een begaafde dochter ELISABETH KIERS-HAANEN. Jhr. Mr. E. A. van Berestein bezit van haar een collectie van 105 schildersportretten uit de 19de eeuw.

G. J. GEUSENDAM, die fraaie aquarellen vervaardigde, adverteerde in de Haagse Courant van 11 Juni 1814, dat hij, uit Londen gekomen, zich enige tijd in Den Haag denkt op te houden. Hij deelt mee dat hij miniaturen en portrettekeningen maakt, maar ook BEWERKTE SILHOUETTEN. Het echte silhouet is zwart, maar in het begin van de 19de eeuw begon men ze te bewerken. Doch daarover later.

IV.

3.

~~een bastaardvorm die omstreeks 1800 opkwam. Niettemin kwam daardoor meer leven in de afbeelding.~~

Ook SIMON SCHAASBERG uit Den Haag was een bekwaam silhouettist. In de Haagse Courant" kwam in 1781 de volgende advertentie voor.

"S. Schaasberg, wonende in de Tweede Wagenstraat bij de Langegracht heeft bedrukte linten à la Zoutman of à la Victorie te koop". Een silhouette van zijn hand bevindt zich in de verzameling van de Hr. A. O. van Kerkwijk.

Op een veiling van een lederen album, versierd met silhouetten van Dordtse geestelijken, stond de naam van de maker METSINGH vermeld en het jaartal 1805. Hij maakte ook de silhouetten van het echtpaar van der Palm-van den Bogaert, aan weerskanten van een palmboom (verz. Kerkwijk en ontleend a. h. art. v. Mr. Staring). Het is een voorbeeld van de door vele zinrijke attributen, lofwerk en skingxxx bloemslingers omgeven portretten, die vooral door de kleine burgerij zeer bewonderd werden. Zo is het knipsel van Wilhelm Müller uit mijn verzameling omgeven door een witte reliëfrand van bloemen, bladeren en vruchten. Op de rand links staat de naam Dobbs. *De rand is dus niet om Müller vervaardigd.*

Het spreekt vanzelf dat er vele goede silhouettenkunstenaars geweest zijn, die b. v. het beroep uitoefenden op kleinere plaatsen. Het waren veelal Duitsers die in ons land werkten. In de Leeuwarder Courant van 6 Aug. 1794 en ook in de Utrechtse Courant van 1 Nov. 1797 adverteert een zekere COENRAAD GEBHARD. Hij levert in twee (later zes) minuten twee silhouetten tegen 11 stuivers, later tegen twaalf. Voor het opmaken met witte verf rekent hij acht stuivers. Hij verkoopt er ook lijstjes bij en medaillons.

J. KAMLACH, tijdelijk te Dordrecht bij bakker W. Scheepens in de Wijnstraat bij de Beurs, vraagt voor een zwart silhouet 15 stuivers en voor een zwart met wit afgezet een gulden, en 1½ stuiver, voor een silhouette in een medaillon 2.20 gld voor een ring 5 gld. HAUSDORFF maakte een serie silhouetten van de officieren der vesting Willemstad, dat in 1793 zo goed tegen de Fransen stand hield onder Generaal van Boetzelaar.

J. G. HELDEBEUTEL maakte een silhouet ~~xxxx~~ van Prins Willen V dat zich bevindt in het Oranje-Nassaumuseum.

Mr. Staring noemt verder de fraaie silhouette van Mevr. van Kinschot-Hesselt van Dinter tegen de achterzijde van glas, behorend aan Jhr. Mr. A. G. F. van Kinschot, gemerkt ESCHERICH DE HESSE-CASSEL, fécit à Maastricht.

F. J. ROUSSEAUX, een naar Bonn ontboden beeldhouwer en landschapschilder uit Parijs had een kleinzoon die dezelfde naam droeg. Ook hij was schilder, maar bereidde als "Wanderbube" geheel West-Europa en verdiende de kost met het knippen van silhouetten.

Veel succès had ook JOSEPH ADOLF SCHMETTERLING, geb. omstreeks 1750 te Weenen, overl. 1828 te Amsterdam. Hij was ook een bekwaam haarwerker, meestal gewerkt op de achterzijde van een portretmedaillon in miniatuur of silhouette, gewoonlijk getekend op ivoor. Het waren meest herinneringen aan een huwelijk of van een overledene. Er bestond nauw verband tussen haarwerker, knipper en schilder van kleine portretten. In het Rijksprentenkabinet te Amsterdam, het Koninklijk Oudheidkundig genootschap en het Frans Halsmuseum kan men zeer artistiek werk van zijn hand zien.

Een tijdlang was het mode het SILHOUET TEGEN GLAS te plakken. Dan werden de lijntjes tussen de haren, plooi, das of fichu, opslagen der jas, knopenmontering, epauletten, kortom alles wat men wilde dat af zou steken, weggekrast. Daarna werd de achterzijde verguld, zodat de portretbuste met goud was opgewerkt, soms tegen een witte achtergrond, maar ook wel afstekende tegen een gouden achtergrond. Een bekend werker op dit gebied, was in ons land F. J. WEYGAND. Er bestaat werk van hem dat gedateerd is in 1804. Van AUGUST FORBERGER vindt men werk van 1796 in het Museum te Enkhuizen, van SOPHIE FORBERGER in het ~~GRANDE MUSEUM~~ Oranje-Nassau-museum. *Een prachtig voorbeeld hiervan zag ik in het Museum van oudheden te Halle. Het is van*

O. TULLEKEN noemde zich een dilettant. Hij zal wel een lid geweest zijn van het oud-adelijk Gelders geslacht van die naam (nakomelingen van die familie wonen nog te Winschoten). Hij maakte een portretje van Koning Lodewijk, gemerkt: "portr. du Roi'd Hollande doré par O. Tulleken en 1812."

Toen het maken van silhouetten populair geworden was, verdween het uit de aanzienlijke kringen. Een silhouët is goedkoop, snel te vervaardigen en ook gemakkelijk te vermenigvuldigen, maar toen omstreeks of kort na het midden der 19de eeuw de fotografie ingang vond, verloor het silhouët zijn populariteit.

In het Centraal Museum te Utrecht zag ik een silhouët van David van Mollem (1670-1746) gemaakt door JUSTUS VAN MAURIK en geschonken door J. v. Maurik, waarschijnlijk afstammeling van de knipper.

Men ziet slechts de halve witte figuur, gezeten achter een tafel met schrijfgerei, inktpot, karaf en glas en een schaal vruchten. In de linkerhand houdt hij een bloem. Hij draagt een jas met mouwopslagen, vest en halsdoek, op het hoofd een langharige pruik. Aan weerszijden een boom. Het opschrift bovenaan is onduidelijk: "Justus à Maurik forfiet(?) pinx it Act. 73. Ao. 1755. Het vreemde van dit wondermooie knipsel is dat het gemaakt is negen jaar na het overlijden van de afgebeelde persoon. August Edouart zegt ergens dat het heel moeilijk is personen na hun heengaan uit het hoofd te knippen. Maar negen jaar na iemands dood is wel heel vreemd. Men vermoed dan ook dat het door een medium geknipt is.

Onder het knipsel het gedicht:

"Heer Davids konstfabriek in't Stigt spyst vele mensehen,
Dit in syn leven was een Heer vol eer en deugd,
Der armen hulp en troost milt gevende met vreugd
Syn liggan rust, de siel mag ijder zalig wenschen
Door syn vermaarde thuyne, en konst die hy besat.

Ao 1755 (Het knipsel is groot 23 bij 26 c.M.).

Een reeks volksvertegenwoordigers der Bataafse Republiek vindt men in Rogge's "Geschiedenis der Staatsregeling van het Bataafse Volk".

Naar aanleiding van een artikel van mij in het tijdschrift "Hobby", Juni 1947, ontving ik een schrijven van de inmiddels overleden Mevr. C. J. Weevers-de Graaff uit Amersfoort, die mij vertelde van een familielid van haar Mevr. BARBARA SCHIPPERS-DE GRAAFF, die zo fraai knipte. Uit de door haar geschreven artikelen in "Hobby" wist ik dat deze dame zeer kunstzinnig was aangelegd. Ik dankte voor de aanwijzing en schreef meteen aan de Burgemeester van Sommelsdijk en Middelharnis, want de gemeenten zijn inmiddels samengevoegd. Hij ~~xxxxxx~~ schreef mij terug en geloofde dat de collectie die daar inderdaad aanwezig was, zéér de moeite waard was. En zo toog ik op een stralende zomerdag vanuit Rotterdam met het schommelen de trammetje naar Hellevoetsluis en stoomde over het wonderschone Haringvliet. Ik werd hartelijk ontvangen door Burgemeester Rijnders en secretaris Knappe en later ook door de Dames de Graaff, in de Brouwerij.

BARBARA DE GRAAFF had gewoond in het mooie, maar nu verwaarloosde huis met puntgevel van de familie Aersen van Sommelsdijk. Ze was aldaar geboren in 1804 en overleden in 8 Jan. 1884. Ze huwde 23 Sept. 1841 met Jacob Schippers, Ned. Herv. Predikant te Stellendam. Hunne echt bleef kinderloos.

Verscholen achter een horretje knipte ze de voorbijgangers, d.w.z. ze nam ze scherp op, zette enige spelden in een fluwelen kussen, om de vorm goed in haar hoofd te prenten. Dan begon ze te knippen en het was altijd zéér gelijkend.

Aan hare familie en kennissen vroeg ze soms: "en wat zal ik nu eens voor jou knippen?" Gewoonlijk werd dan gevraagd om eigen portret, dat van een familielid, of dorps-type. Welnu ~~xxxx~~ een grote verzameling zwarte silhouetten op zwarte achtergrond, gevat in lijst met glas er voor heb ik mogen bewonderen in het oude gemeentehuis te Sommelsdijk. Ze zijn zeer karakterestiek, soms bijna karikaturaal. Tussen twee grote schilderijen met silhouetten hangt een klein huwelijksknipsel. Een krans van eikenloof met in het midden het jaartal 1860 en de letters G. en B. De G. betekent Jan de Graaff, de B. Maria Elisabeth van den Broek. Het zijn de grootouders van de Dames de Graaf uit de "Brouwerij". Op dezelfde dag, n.l. 6 Dec. 1860 vierden de overgrootouders hunne 50jarige echtvereniging, een zilveren en een gouden bruiloft dus die met een groot feest gevierd werden en waaraan de herinnering nu nog voort leeft bij het nageslacht. Hij was die dag bitter koud, het vroom dat het kraakte en de kok die met allerlei ingrediënten voor het maal van Hellevoetsluis, in een open roeiboort over het Haringvliet gezet werd kwam met bevroren oren aan.

met aantal eikeltjes van het knipsel zou corresponderen met met het aantal kinderen en aangetrouwde kinderen. Gemakshalve geef ik een korte stamlijst van de familie (zie I).

Maar Barbara de Graaff was in de eerste plaats silhouetknipster. De andere knipsels van haar staan op minder hoog peil.

In het "Algemeen Ned. Familieblad" van 26 Febr. 1884 wordt het overlijden van Mevr. B. Schippers-de Graaff meegedeeld in een kort artikel van J. H. Scheffer, Bijbliotheecaris-Archivaris van Rotterdam. Hij vermeldt eerst de legaten die ze vermaakt heeft aan de gemeente Sommelsdijk en aan de Ned. Herv. Gemeenten te Stellingen en Sommelsdijk en aan het Synodaal Weduwen en Wezenfonds. Ook vertelt hij van het keurig knipwerk dat zijn bewondering wegdroeg. Hij was in 1883 nog in de gelegenheid geweest het te bewonderen en bij het lezen van haar overlijdensadvertentie kwam haar BIJZONDER TALENT hem weer in herinnering. We kunnen dit oordeel volkomen onderschrijven. De verzameling werd door Anthonie Johan van der Poest Clement uit Amsterdam aan de gemeente geschonken. Het huwelijksknipsel door Marianne de Graaff, gehuwd met Dr. Th. Joekes.

5.

WILLEM METHORST

Op 23 Maart 1952 bezocht ik met twee mijner kleinkinderen, waarvan het meisje zich bijzonder interesseert voor knipwerk en reeds op tienjarige leeftijd aardige knipsels vervaardigde (....), het Museum "De Waag" te Deventer. De conservator, de Hr. G. J. Lugard had me geschreven dat een bezoek aldaar volgens hem, wel gerechtvaardigd zou zijn. Dit bleek inderdaad het geval te zijn.

We zagen er een fraai huwelijksknipsel met spreuk, gedateerd 1798. Ook knipwerk dat het midden hield tussen een bavelaar en reliëfwerk, in lijst met glas er voor. In een vitrine een beeldig klein papieren scheepje met tuigage, ettelijke silhouetten en een grote verzameling schaduwbeelden, naar voorbeelden getekend met Oostindisch inkt en uitgeknipt. Verder herinner ik me nog een jachttafereel van de familie Palthe uit Almelo.

Toen zag ik opeens een paar dierenfiguren, naar het scheen zich vlot en levendig bewegende. Op een kaartje stond vermeld dat ze geknipt waren door WILLEM METHORST uit Arnhem. Inlichtingen over hem kreeg ik van de Hr. en Mevr. Methorst-Averès te Hengelo en van Mevr. Smit-Methorst uit Zutphen. Ook kreeg ik inzage van een artikel van Meth. A. van Balen in "Morcks Magazijn", Maart 1918.

Willem Methorst is de afstammeling van een oud burgemeestersgeslacht uit Amersfoort. Geboren 26 Febr. 1865 te Putten (Gld.), stierf hij 12 Maart 1932 te Arnhem na een langdurige ziekte. Hij was beeldhouwer en knipper. In zijn jeugd openbaarde zich reeds aanleg voor het tekenen. Als de onderwijzer op school geschiedenis vertelde, illustreerde Willem deze op het schoolbord. Zijn talent bleef niet onopgemerkt en meermalen hebben zij die dit zagen de ouders de raad gegeven hem in deze richting te laten doorgaan. Zij wilden daar echter niets van weten. Willem had een helder hoofd. Hij moest spoedig zijn brood zien te verdienen om de lasten van het gezin dat twaalf kinderen telde, te verlichten. Het heeft hem gespeten, maar in hem was ook een sterke wil om vooruit te komen.

Hij werd klerk bij een ontvanger en later bij een notaris. Toen begon hij dieren te houden. De liefde voor dieren en planten had hij meegekregen van huis. Zijn vader hield huisdieren en kweekte voor liefhebberij allerlei planten. En toch kon Willem zijn lust ervoor thuis niet voldoende bevredigen. Hij bracht vele uren door op boerderijen in de omgeving van zijn toenmalige woonplaats Zevenaar. Ten slotte werd hij zelf boer. Vooral dieren waren een onuitputtelijke bron van vreugde voor hem en op de boerderij is waarschijnlijk de basis gelegd voor zijn later werk. Hij werd rentmeester van de Dullertstichting en van de St. Nicolai-broederschap en vond eerst op zijn vijftigste jaar gelegenheid zich aan de kunst te wijden. Het bloed kruipt ten slotte waar het niet gaan kan.

Op een tentoonstelling te Rotterdam trok zijn beeldhouwwerk sterk de aandacht. Hij had toen nog slechts vier jaar gewerkt en de Hr. van Balen schrijft: "Men kan zich niet voorstellen dat iemand in zó korte spanne tijds kan uitgroeien tot een zo groot kunstenaar." Methorst kwam tot boetseren in 1917 toen hij een zijner kinderen hielp met een plasticinedoos en daaruit dieren vormde. Een kennis, die tekenles nam, toonde ze aan haar leraar. Van het een kwam het ander. Methorst ging in zijn vrije tijd boetseren en deed dit geheel natuurgetrouw. Van de een of andere moderne stijl wilde hij niets weten, vooral de beweging, de uitdrukking van het gevoel en het karakter hadden zijn belangstelling.

Ik heb beeldhouwwerk van hem gezien. Zijn dieren zijn vol actie, krachtig en onstuimig. Het is alsof ze leven. Hij is een kunstenaar bij de gratie Gods geworden door zijn grote liefde voor en kennis van dieren, maar ook door zijn ~~natuurlijk~~ aangeboren begaafdheid. Willem Methorst erfde zijn talent van zijn grootmoeder JOHANNA VAN GOUDOEVER, geb. 1797, overl. 1891 (dochter van Mr. Rudolph Antonie v. G. en Hermina Johanna Kolff. Wanneer we het stamregister Methorst nazien, dan blijkt ons dat er enige verbintenissen zijn van Goudoever-Methorst en omgekeerd). Zij was een zeer kunstzinnige vrouw die ook KNIPTE. Ik zag van haar een knipsel bij haar achterkleindochter Mevr. Smit-Methorst te Zutphen. Willem Methorst beeldhouwde en knipte dieren. Mijn eerste vraag was of hij in de tropen geweest was. Neen, zijn studieveld was "Artis". Met zijn wandelstok, gestoken door de tralies kietelde hij leeuw of tijger om ze in actie te krijgen. Enkele schetskrabbels dienden tot steun van zijn geheugen. Zijn mooiste werk ontstond direct na zijn reis, nog onder de indruk van het geziene. Hij zag niet alleen het dier, maar ook zijn wezen. Zijn macht over dieren was zó groot dat hij van Carl Hagenbeck toestemming

verkreëg om zich in de leeuwenhokken te begeven, omdat die wist dat hij de dieren kende en er mee wist om te gaan.

In het laatste van zijn leven, toen een vreselijke ziekte, de kanker zijn ~~lijf~~ lichaam sloopte, deed hij niets anders dan knippen. Het is héél jammer dat het meeste werk van hem verloren is gegaan door ^{dat} er bij de strijd om Arnhem een bom op zijn huis viel. Toch geeft het weinige dat er over bleef ons een goede indruk van zijn werk.